

HOOFDSTUK 12

GRONDWATER

Foto : © LB - BE

Meer informatie op:
<https://leefmilieu.brussels/themas/water>

Dit hoofdstuk is bijgewerkt tot de bepalingen die in werking zijn getreden op 1 mei 2018.

VOORNAAMSTE WETSBEPALINGEN

De voornaamste wetsbepalingen met betrekking tot het grondwater zijn de volgende:

- Wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven en milieuaansprakelijkheid (hierna "Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid")¹;
- Wet van 26 maart 1971 op de bescherming van het grondwater (zoals toepasbaar in het Brussels Hoofdstedelijk gewest; hierna de "wet op het grondwater")²
- Ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen (hierna "ordonnantie betreffende de milieuvergunningen")³;
- Ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid (hierna "kaderordonnantie")⁴;
- Ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna de "ordonnantie pesticiden")⁵;
- Koninklijk besluit van 21 april 1976 tot reglementering van het gebruik van grondwater⁶;
- Koninklijk besluit van 18 september 1987 betreffende de bescherming van het grondwater in het Brusselse Gewest tegen verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen (hierna het "koninklijk besluit van 18 september 1987")⁷;
- Koninklijk besluit van 19 juni 1989 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging veroorzaakt door gevaarlijke, schadelijke of toxische stoffen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna het "koninklijk besluit van 19 juni 1989")⁸;
- Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 19 september 2002 houdende afbakening van een beschermingszone rondom grondwaterwinningen in het Ter Kamerenbos en onder de Lotharingendreef in het Zoniënwoud (hierna het "besluit van 19 september 2002")⁹; en
- Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 juni 2010 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand¹⁰.

¹ Ordonnantie van 25 maart 1999 betreffende bovengenoemde titel krachtens de ordonnantie van 8 mei 2014 tot wijziging van de ordonnantie van 25 maart 1999 betreffende de opsporing, de vaststelling, de vervolging en de bestraffing van misdrijven inzake leefmilieu alsook andere wetgevingen inzake milieu, en tot instelling van een Wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven, en milieuaansprakelijkheid, B.S., 18 juni 2014.

² B.S., 1 mei 1971.

³ B.S., 26 juni 1997.

⁴ B.S., 3 november 2006.

⁵ B.S., 21 juni 2013.

⁶ B.S., 25 juni 1976.

⁷ B.S., 14 oktober 1987.

⁸ B.S., 4 juli 1989.

⁹ B.S., 10 juni 2008.

¹⁰ B.S., 17 juni 2010.

DOEL VAN DE WETGEVING

De wetgeving ter zake heeft als doel om het grondwater in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te beschermen tegen verontreiniging, en meer bepaald, wat betreft milieuzorg¹¹:

Keizersbron (Zoniënwoud)
Foto : © LB - BE

- elke achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen, teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen; het duurzaam gebruik van water bevorderen, op basis van de bescherming van de beschikbare waterbronnen op lange termijn, met een bijzondere aandacht voor de bevordering van een zuinig waterverbruik en de bevordering van het gebruik van tweedecircuitwater;
- de bescherming van het aquatische milieu versterken en het verbeteren, onder andere door specifieke maatregelen voor de progressieve vermindering van lozingen, emissies en verliezen van prioritare stoffen en door het stopzetten of geleidelijk beëindigen van lozingen, emissies of verliezen van prioritare gevaarlijke stoffen;
- zorgen voor de progressieve en aanzienlijke vermindering van de verontreiniging van het grondwater, in het bijzonder met gevaarlijke stoffen;
- de volksgezondheid beschermen tegen de verontreiniging van water dat bestemd is voor de menselijke consumptie door de kwaliteit ervan te waarborgen; en
- de biodiversiteit in en rond de aquatische milieus bevorderen.

Bovendien moet de Brusselse Regering overeenkomstig artikel 36, § 3, van de kaderordonnantie zorg dragen voor de nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen, teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist te verlagen.

¹¹ Zie artikel 3 van de kaderordonnantie.

VOORNAAMSTE VERPLICHTINGEN

A. Winning van grondwater

1) Winningvergunningen

Er is een winningsvergunning vereist voor het installeren van een nieuwe grondwaterwinning of het wijzigen, veranderen of terug in gebruik nemen van een grondwaterwinning¹², behoudens, onder bepaalde voorwaarden, in het geval van waterwinningen voor een gezinsgemeenschap, waterputten zonder motor of proefpompingen of tijdelijke pompingen¹³.

Voor de exploitatie van een grondwaterwinning is voorts een milieuvergunning vereist¹⁴, net als voor het verplaatsen van de inrichting, het opstarten van de exploitatie indien de daarvoor verkregen vergunning verstreken is of het heropstarten van de exploitatie na een onderbreking van twee opeenvolgende jaren¹⁵. De wijziging of uitbreiding van de exploitatie moet bovendien vooraf betekend worden aan de bevoegde overheid, zodat zij eventuele bijkomende exploitatievoorwaarden kan opleggen¹⁶.

Zowel de waterwinnings- als de milieuvergunningen zijn gebonden aan exploitatievoorwaarden, die op elk moment aangevuld kunnen worden¹⁷.

2) Bescherming van de winplaatsen

Binnen waterwingebieden en beschermingszones voor grondwater zijn de activiteiten die dat grondwater kunnen aantasten hetzij gereguleerd, hetzij vergunningsplichtig, hetzij verboden¹⁸.

Indien de waterwinning bestemd is voor bepaalde doeleinden (met name distributie, menselijke consumptie of het vullen van openbare zwembaden), dan moet er een waterwingebied en drie beschermingszones worden afgebakend rond het werk voor waterwinning (I, II en III), aan te vragen door de exploitant¹⁹. Zo zijn de waterwingebieden en beschermingszones I, II en III van de grondwaterwinning in het Terkamerenbos en onder de Lotharingendreef in het Zoniënwoud onderworpen aan specifieke beperkingen:

Foto : © Frederic Demeuse

- in het wingebied en in beschermingszone I zijn enkel activiteiten toegelaten die rechtstreeks verband houden met de bescherming van het grondwater en de waterproductie, met inbegrip van het onderhoud en de inrichting van waterwinningen; het gebruik van pesticiden is er uitdrukkelijk verboden²⁰, behoudens uitzonderlijk een afwijking om redenen van groot openbaar belang²¹;
- in beschermingszone II zijn verschillende handelingen, werken en activiteiten verboden (zoals het gebruik van pesticiden²², behoudens uitzondering²³, het besproeien met afvalwater, boringen, uitgravingen en grondwerken met een hoogte van meer dan 2,5 m onder het grondoppervlak, met uitzondering van controleputten), andere zijn gebonden aan voorwaarden (zo mag het transport van afvalwater enkel gebeuren via een rioleringsnetwerk of via ondoorlatende goten²⁴); en
- in beschermingszone III worden de ingegraven opslagplaatsen van koolwaterstoffen met een opvangcapaciteit van meer dan 5.000 liter onderworpen aan dichtheidsproeven die om de vijf jaar worden uitgevoerd ten laste van de eigenaars of de uitbaters, onder het toezicht van het bestuur;

¹² Artikelen 1 en 3 van het koninklijk besluit van 21 april 1976 tot reglementering van het gebruik van grondwater.

¹³ Zie de uitzonderingen vervat in artikel 2 van het koninklijk besluit van 21 april 1976 tot reglementering van het gebruik van grondwater.

¹⁴ Rubrieken 62-A, B en 222 van de lijst van ingedeelde inrichtingen

¹⁵ Artikel 7, §1, van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.

¹⁶ Artikel 7bis van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.

¹⁷ Artikel 6, derde en zesde lid, en artikel 14, tweede en derde lid, van het koninklijk besluit van 21 april 1976 tot reglementering van het gebruik van het grondwater; artikelen 6 en 56 van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.

¹⁸ Artikel 2, tweede lid, punt 2, van de wet betreffende het grondwater.

¹⁹ Artikel 5, §3, en artikel 7, 3°, b), 1°, van het koninklijk besluit van 18 september 1987.

²⁰ Artikel 8, §1, a) en c), van de ordonnantie pesticiden.

²¹ Artikel 2, §1 van het besluit van 19 september 2002.

²² Artikel 8, §1, a), van de ordonnantie pesticiden.

²³ Zie artikel 9, §1, van de ordonnantie pesticiden.

²⁴ Artikel 2, §§2 en 3, van het besluit van 19 september 2002.

de resultaten van die proeven moeten worden overgemaakt aan LB²⁵, en vanaf 1 januari 2016 is het gebruik van pesticiden verboden²⁶, behoudens uitzondering²⁷. Geothermische installaties zijn er in ieder geval verboden²⁸.

B. Verbod op en toelating van bepaalde lozingen in het grondwater

Onder "**directe lozing**" dient te worden verstaan, de toevoer van stoffen in het grondwater zonder doorsijpeling in de bodem of de ondergrond²⁹.

Onder "**indirecte lozing**" dient te worden verstaan, de toevoer van stoffen in het grondwater door doorsijpeling in de bodem of de ondergrond³⁰.

Onder "**stoffen van de eerste groep**" moet in de zin van deze onderafdeling worden verstaan, alle organische halogeenvbindingen en stoffen waaruit in water dergelijke verbindingen kunnen ontstaan, organische fosforverbindingen, organische tinverbindingen, stoffen met een kankerverwekkende, mutagene of teratogene werking in het water of via water, kwik en kwikverbindingen, cadmium en cadmiumverbindingen, minerale oliën en koolwaterstoffen en cyaniden³¹.

Onder "**stoffen van de tweede groep**" moet in de zin van deze onderafdeling worden verstaan, de volgende metalloïden en metalen en hun verbindingen: zink, koper, nikkel, chroom, lood, selenium, arsenicum, antimoon, molybdeen, titanium, tin, barium, beryllium, borium, uranium, vanadium, kobalt, thallium, tellurium, zilver, biociden en derivaten daarvan die niet in de eerste groep genoemd worden, stoffen met een schadelijke werking op de smaak en/of geur van het grondwater alsook verbindingen waaruit dergelijke stoffen kunnen ontstaan in het water en die het ongeschikt zouden kunnen maken voor menselijke consumptie, organische siliciumverbindingen die toxisch of persistent zijn, alsook stoffen waaruit dergelijke verbindingen in het water kunnen ontstaan (met uitzondering van die welke biologisch onschadelijk zijn of die in water snel worden omgezet in onschadelijke stoffen), anorganische verbindingen, fosfor, elementair fosfor, fluoriden, ammoniak en nitrieten³².

1) Directe lozing

De directe lozing van stoffen uit de eerste groep in het grondwater is in wezen verboden, zelfs buiten de waterwingebieden en beschermingszones³³. De bevoegde minister kan evenwel een uitzondering toestaan indien dat grondwater ongeschikt is voor elk ander gebruik³⁴.

Voor de directe lozing van stoffen van de tweede groep is dan weer de toelating nodig van de bevoegde minister³⁵.

Wanneer een directe lozing van de eerste of tweede groep is toegelaten, dan is die toelating onderworpen aan een reeks voorwaarden³⁶. De toelating kan enkel gegeven worden voor een maximumduur van tien jaar, die verlengbaar is; daarnaast moet ze minstens om de vier jaar herbekeken worden en kan ze ingetrokken of gewijzigd worden³⁷.

Ook de terugvoering van water gebruikt voor geothermische doeleinden of van water opgepompt bij bepaalde weg- en waterbouwkundige werken, kan worden vergund door de minister³⁸.

De kunstmatige aanvulling van de grondwaterlagen voor het openbare beheer van dat water is ook gebonden aan een bijzondere toelating³⁹.

Voor de ingedeelde inrichtingen geldt evenwel de milieuvergunning als toelating⁴⁰.

²⁵ Artikel 2, §3, van het besluit van 19 september 2002.

²⁶ Artikel 8, §1, b), van de ordonnantie pesticiden.

²⁷ Zie artikel 9, §1, van de ordonnantie pesticiden.

²⁸ Artikel 2, § 4, 3° van het besluit van 19 september 2002.

²⁹ Artikel 1er, tweede lid, c), van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁰ Artikel 1, tweede lid, d), van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³¹ Artikel 2, 1°, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³² Artikel 2, 2°, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³³ Artikel 4, §1, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁴ Artikel 4, §2, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁵ Artikel 5 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁶ Artikel 9 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁷ Artikel 11 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁸ Artikel 4, §3, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

³⁹ Artikel 6 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

2) Indirecte lozing

Handelingen van verwijdering of storting met het oog op de verwijdering van stoffen van de eerste of tweede groep, en die een indirecte lozing tot gevolg kunnen hebben, zijn onderworpen aan een vergunning en - naast de voorwaarden vastgelegd in die vergunning⁴¹ - aan de voorwaarde dat alle technische voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen om de indirecte lozing van stoffen van de eerste groep⁴² en de vervuiling van het grondwater door stoffen van de tweede groep⁴³ te voorkomen.

De vergunning is gebonden aan voorwaarden, die variëren naargelang het feit of de verwijdering van afvalwater onvermijdelijk een indirecte lozing van stoffen van de tweede groep tot gevolg heeft⁴⁴ of een indirecte lozing van stoffen van de eerste of tweede groep tot gevolg kan hebben⁴⁵. De toelating kan enkel gegeven worden voor een maximumduur van tien jaar, die verlengbaar is; daarnaast moet ze minstens om de vier jaar herbekeken worden en kan ze ingetrokken of gewijzigd worden⁴⁶.

INBREUKEN

Wat waterwinning betreft, zijn de volgende handelingen een inbreuk:

- de vestiging van een nieuwe winning of de wijziging, omvorming of heropstart van een grondwaterwinning zonder over de vereiste milieuvergunning te beschikken⁴⁷; en
- de uitbating van een waterwinning zonder de uitbatingvoorwaarden na te leven die zijn vastgelegd in de milieuvergunning⁴⁸.

Ook een schending van de verplichtingen waarin de wet op het grondwater en zijn uitvoeringsbesluiten voorzien, vormt een inbreuk, en meer bepaald:

- het zonder vergunning verrichten van activiteiten in een grondwaterwingebied of -beschermingszone indien voor die activiteiten een voorafgaande vergunning van de Regering vereist is⁴⁹;
- het verrichten van handelingen of activiteiten in een grondwaterwingebied of -beschermingszone terwijl die verboden zijn door de Regering⁵⁰;
- het bij het gebruik van roerende of onroerende goederen veroorzaken van bederf van het grondwater, waardoor het ongeschikt wordt voor voedings- en huishoudelijke doeleinden⁵¹;
- het als uitbater van een waterwinning verzuimen om een afbakening van een waterwingebied en een beschermingszone rond zijn inrichtingen voor waterwinning te verzoeken⁵²; en
- de niet-naleving van de uitbatingvoorwaarden van een activiteit, vergund door de Regering, die het grondwater zou kunnen aantasten⁵³.

Tot slot, wat betreft de ecologische bescherming van het grondwater, zijn de volgende handelingen een inbreuk op de bepalingen uit de kaderordonnantie:

- het miskennen van de maatregelen, lozingsnormen, lozingsverboden, gebruiksvoorwaarden of beperkingen op het gebruik van bepaalde producten of stoffen, de aangifteverplichting vervat in de maatregelenprogramma's goedgekeurd door de Regering⁵⁴ of de maatregelen die de Regering heeft goedgekeurd om die programma's operationeel te maken⁵⁵;
- het nalaten van een rechtspersoon die tussenkomt in de watercyclus om de informatie door te geven die de administratie regelmatig vraagt, met als doel de kaderordonnantie ten uitvoer te leggen en aldus, meer bepaald, het nalaten om gevolg te geven aan het verzoek van LB om de rapportage te verstrekken die elke wateractor verplicht moet opmaken per activiteit (productie,

⁴⁰ Artikel 2bis van de wet betreffende het grondwater.

⁴¹ Artikel 9 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴² Artikel 4, §1, tweede en derde lid, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴³ Artikel 5, tweede lid, van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴⁴ Artikel 9 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴⁵ Artikel 10 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴⁶ Artikel 11 van het koninklijk besluit van 19 juni 1989.

⁴⁷ Artikel 96, §1, 1°, van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.

⁴⁸ Artikel 96, §1, 2°, van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.

⁴⁹ Artikel 11, §1, 1°, gecombineerd met artikel 2, tweede lid, punt 2 a) en b), van de wet betreffende het grondwater.

⁵⁰ Artikel 11, §1, 2°, gecombineerd met artikel 2, tweede lid, punt 2, a) en b), van de wet betreffende het grondwater.

⁵¹ Artikel 11, §1, 3° van de wet betreffende het grondwater.

⁵² Artikel 11, §1, 4° van de wet betreffende het grondwater.

⁵³ Artikel 11, §1, 5° van de wet betreffende het grondwater.

⁵⁴ Artikel 65, §1, 6°, gecombineerd met artikelen 44, 7 en 12 van de kaderordonnantie.

⁵⁵ Artikel 65, §1er, 1°, gecombineerd met artikelen 11 tot 13 van de kaderordonnantie.

distributie, verzameling, zuivering en aanverwante activiteiten) voor de activiteiten die hem aangaan en die hij door een erkend bedrijfsrevisor moet laten certificeren, om de reële kostprijs van het water te kunnen vaststellen⁵⁶.

SANCTIES

A. Strafrechtelijke sancties

De mogelijke hoofdstraf kan gaan van een gevangenisstraf van 8 dagen tot twee jaar en/of een boete van 50 tot 100.000 euro⁵⁷, onder voorbehoud van verzachtende⁵⁸ of verzwarende omstandigheden⁵⁹ en recidive⁶⁰.

De bevoegde rechtbank is evenwel bij machte om een alternatieve hoofdstraf uit te spreken voor de straf waarvan hierboven sprake, indien de situatie zich daartoe leent⁶¹. In dit geval moet de voorkeur worden gegeven aan het uitspreken van een werkstraf⁶².

Het bedrag van de hierboven vermelde geldboetes is het wettelijke bedrag. Bij een veroordeling moet dit bedrag vermenigvuldigd worden met acht (aangezien de wet erin voorziet dat het bedrag vermeerderd moet worden met 70 opdecimen, hetzij zeventig tienden van dat bedrag)⁶³.

Desgevallend kunnen de bijkomende straffen waarin het Strafwetboek voorziet worden uitgesproken⁶⁴ en kunnen bijkomende maatregelen opgelegd worden door de bevoegde rechtbank⁶⁵.

De beslissing tot veroordeling wordt in het strafregister van de betrokkene opgenomen (behalve bij opschorting van uitspraak of het verstrijken van de voorziene termijn)⁶⁶.

B. Administratieve sancties

Het bedrag van de alternatieve administratieve boete gaat van 50 tot 62.500 euro⁶⁷, onder voorbehoud van samenloop van meerdere misdrijven⁶⁸ en recidive⁶⁹. Dit bedrag kan verlaagd worden onder het wettelijke minimum in geval van verzachtende omstandigheden⁷⁰.

De alternatieve administratieve geldboete kan gekoppeld worden aan een bevel tot stopzetting van het misdrijf binnen een bepaalde termijn, op straffe van een dwangsom⁷¹.

Het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat de wetgeving ook moet voorzien in de mogelijkheid om uitstel te verlenen voor een alternatieve administratieve geldboete, indien daar aanleiding toe is⁷².

⁵⁶ Artikelen 65, §1, 7°, gecombineerd met artikel 58 en, in het bijzonder, artikel 38 §1 van de kaderordonnantie, gecombineerd met artikelen 3 en volgende van het besluit reële kosten.

⁵⁷ Artikel 31, § 1, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁵⁸ Artikel 85 van boek I van het Strafwetboek.

⁵⁹ Artikel 32 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶⁰ Artikel 33 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶¹ Zie artikelen 37quinquies tot 37septies en artikelen 37octies tot 37undecies van het Strafwetboek.

⁶² Artikel 31, §4, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶³ Artikel 1 van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdécimes op de strafrechtelijke boeten (B.S., 3 april 1952).

⁶⁴ Artikel 33bis gecombineerd met artikel 31, tweede lid, van het Strafwetboek en artikelen 35 en 42 tot 43ter van het Strafwetboek.

⁶⁵ Artikelen 34 tot 41 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶⁶ Artikel 590 van het Wetboek van Strafvordering.

⁶⁷ Artikel 45, derde lid, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶⁸ Artikel 48 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁶⁹ Artikel 52 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁷⁰ Artikel 45, vierde lid, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁷¹ Artikel 46 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

⁷² GwH, 18 februari 2016, nr. 25/2016, overweging B.30.2.

